

18.6.2010

Rehtori Petri Lehikoinen
Joensuun lyseon lukio
Koskikatu 8, 80100 Joensuu

Opetus- ja kulttuuriministeriö Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä

Lukion oppimäärän painoarvoa on nostettava ja lukion oppimäärää on selkiinnyttävä. Lukion oppimäärästä voisi käyttää esimerkiksi nimitystä lukiotutkinto, jonka loppukokeena ja osana olisi ylioppilastutkinto. Lisäksi lukion oppimäärän profiilia on korotettava siten, että lukio-opinnot ja ylioppilastutkinnon suorittaneita nuoria kutsuttaisiin lukio-ylioppilaisiksi. Lukio-ylioppilastutkinto – kokonaisuudesta pitäisi olla selkeästi nykyistä enemmän etua haettaessa akateemisiin jatko-opintoihin.

Lukio-opinnot pitäisi pystyä jaottelemaan selkeämpiin kokonaisuuksiin esimerkiksi aineryhmittäin. Kussakin aineryhmittäisessä opintokokonaisuudessa olisi 15 – 20 kurssin opinnot. Kuhunkin opintokokonaisuuteen kuuluisi useita aineita integroiva projektityö, samaan tyyliin kuin esimerkiksi IB-linjalla Group 4 –Project, jossa biologian, kemian ja fysiikan yhteistyönä tutkitaan jotain luonnontieteellistä ilmiötä. Projektitöissä hyödynnettäisiin sähköistä oppimisympäristöä, esim. Moodlea.

Aineryhmäjaottelua voisi kuvata seuraavanlaisella arjen timantilla, jonka keskiössä ovat hyvä oppiminen ja hyvinvoivat ihmiset:

- Media ja kulttuuri: äidinkieli ja kirjallisuus, historia ja yhteiskuntaoppi, kuvataide, musiikki
- Science: biologia, fysiikka, kemia, matematiikka
- Kansainvälinen viestintä: vieraat kielet ja toinen kotimainen kieli
- Hyvinvointi: opinto-ohjaus, katsomusaineet, liikunta ja terveystieto

Samoissa aineryhmissä laadittaisiin opetussuunnitelmat ja pohdittaisiin projektitöiden toteuttamista. Opiskelijoiden valinnaisuus toteutettaisiin aineryhmittäin.

Ops-perusteiden kehittämistä ehdotan jatkuvaksi prosessiksi siten, että esimerkiksi kolmen vuoden syklillä uudistetaan jotain valtakunnallisten ops-perusteiden ja samalla koulukohtaisten ops:ien osaa. Näin ops-työhön käytettävä energia tulisi käytetyksi olennaiseen. Opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon kehittämistä on jatkettava, mutta paras lääke ohjauksenkin haasteisiin on lukion oppimäärän selkiyttäminen laajempiin kokonaisuuksiin.

Joensuussa 19. päivänä toukokuuta 2010

Petri Lehikoinen
Joensuun lyseon lukion rehtori

1.6.2010

Opetus- ja kulttuuriministeriö
anna.mikander@minedu.fi

Lukiokoulutuksen kehittämiseen liittyvä kuulemis- ja keskustelutilaisuus 19.5.2010

VÄHEMMISTÖVALTUUTETUN KANNANOTTO LUKIOKOULUTUKSEN KEHITTÄMISTYÖRYHMÄN ALUSTAVIIN ESITYKSIIN

Kiitämme mahdollisuudesta tulla kuulluksi yllä mainitun työryhmän alustaviin kannanottoesityksiin liittyen. Rajaamme lausuntomme koskemaan vähemmistövaltuutetun toimialaan liittyviä seikkoja.

Vähemmistövaltuutetun toimiala

Vähemmistövaltuutetun toimialana on etnisen syrjinnän ehkäisy, hyvien etnisten suhteiden edistäminen, etnisten vähemmistöjen sekä ulkomaalaisten aseman ja oikeuksien turvaaminen, samoin kuin etnisen syrjimättömyyden periaatteen valvonta. Vähemmistövaltuutettu toimii myös kansallisena ihmiskaupparaportoijana (Laki vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta 1 §, 1109/2008).

Lausunto

Yleistä

Lukiokoulutuksen kehittämisen yhteydessä olisi suotavaa kiinnittää huomiota oppilaitosten yhdenvertaisuussuunnitteluun. Viranomaisten on yhdenvertaisuuslain mukaan laadittava yhdenvertaisuussuunnitelma siinä laajuudessa kuin kunkin viranomaisen toiminta sitä vaatii. Oppilaitoksissa olisi käytävä keskustelua siitä, mitä yhdenvertaisuus tarkoittaa ja mitä syrjintä on. Keskusteluissa voisi tuoda esille, miten oppilaitoksessa suhtaudutaan ja puututaan mahdollisiin syrjintätilanteisiin. Keskusteluissa voisi myös pohtia, miten yhdenvertaisuuden toteutumista oppilaitoksessa seurataan.

Lukiokoulutuksen kehittämisen yhteydessä voisi pohtia myös, onko opettajilla käytössään yhdenmukaiset toimintamallit / toimintaohjeet mahdollisten syrjintätapausten käsittelemiseksi. Jos oppilaiden keskinäisissä suhteissa ilmenee rasismia, olisi tärkeää, että tapauksiin suhtauduttaisiin ja niihin reagoitaisiin noudattaen yhteisesti sovittuja käytäntöjä. Niin ikään jos opiskelijoiden opintosuorituksen yhteydessä ilmenee esimerkiksi epäasiallista kielenkäyttöä, olisi tärkeää puuttua tapauksiin ennakoita sovittujen ohjeiden mukaisesti.

Seuraavaksi esitämme muutamia huomioita työryhmän kannanottoesityksiin liittyen.

1. Yleissivistys ja tulevaisuuden tiedot, taidot ja arvot; Monipuolinen äidinkielen ja vieraiden kielten taito

Vähemmistövaltuutettu haluaa kiinnittää huomiota opiskelijoiden oman äidinkielen opetuksen tärkeyteen. Tämä koskee esimerkiksi saamen- ja romanikielen opetusta sekä kaikkia muitakin kieliä. Lukiokoulutuksen kehittämisen yhteydessä voisi pohtia keinoja oman äidinkielen opetuksen tehostamiseen. Saamenkielen opetusta lukiossa tulisi kehittää ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuuteen tulisi kiinnittää huomiota. Kehittämistyön yhteydessä voisi niin ikään pohtia, miten opiskelijoita voisi enenevässä määrin kannustaa oman äidinkielen opiskeluun.

Vähemmistövaltuutetun tietojen mukaan omaa äidinkieltä voi opiskella lukiossa niin sanottuna soveltavana kurssina. Opetushallituksen määräyksessä ”Lukion opetussuunnitelman perusteet” ei ole yleistä määräystä siitä, miten soveltavia kurseja arvioidaan. Soveltavien kurssien arviointia koskevat määräykset tehdään oppilaitosten opetussuunnitelmissa. Vähemmistövaltuutetun tietojen mukaan oman äidinkielen opiskelusta annetaan opiskelijalle aina suoritusmerkintä, mutta siitä, merkitäänkö soveltavat kurssit hyväksytyiksi vai saako niistä numeroarvosanan, ei ole valtakunnallista määräystä.

Numeroarvosanan antaminen oman äidinkielen opinnoista riippuu siitä, onko numeroarvosanan antamisesta päätetty oppilaitoksen opetussuunnitelmassa. Vähemmistövaltuutetun näkemyksen mukaan tulevaisuudessa olisi hyvä ottaa määräys oman äidinkielen opintojen numeroarvosanasta lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Tällöin opiskelijoilla olisi mahdollisuus saada oman äidinkielen opinnoistaan numeroarvosana riippumatta siitä, missä oppilaitoksessa he opiskelevat. Vähemmistövaltuutettu katsoo, että numeroarvosanan antaminen lisäisi osaltaan oman äidinkielen opiskelun mielekkyyttä ja arvostusta.

4. Lukiokoulutuksen mitoitettavuus ja saavutettavuus; Käynnistetään maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistava koulutus

Vähemmistövaltuutettu kannattaa ehdotusta ja pitää lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käynnistämistä myönteisenä asiana.

6. Opiskelijoiden yksilölliset erityistarpeet ja tukitoimet; Pyritään varmistamaan yhdenmukaiset mahdollisuudet opiskelijoille saada riittävästi opiskelijahuolto- sekä muita erityisen tuen palveluita

Vähemmistövaltuutettu pitää ehdotusta myönteisenä. On tärkeää muistaa, että ”yhdenmukaiset mahdollisuudet” ei välttämättä joka tilanteessa tarkoita, että palveluita tarjottaisiin kaikille opiskelijoille saman verran. Joissain tilanteissa jotkut opiskelijat saattavat tarvita enemmän tukipalveluita kuin toiset, jotta lopputulos olisi tosiasiallisesti yhdenvertainen.

Vähemmistövaltuutettu

Eva Biaudet

Ylitarkastaja

Hanna Välimaa

Näkemyksiä lukiokoulutuksen kehittämistarpeista

Tulevaisuuden tiedot, taidot ja arvot

Lukiokoulutuksen tulee tukea opiskelijoiden valmiuksia huolehtia omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista ja elämänhallinnasta. Hyvinvointiosaaminen on tärkeä osa monipuolista yleissivistystä. Hyvinvointitaidot ovat keskeisiä avaintaitoja, joiden hallitseminen tulee asettaa yhdeksi oppimistavoitteeksi lukiokoulutusta kehitettäessä. Hyvinvoinnin näkökulma tulee myös huomioida yleisesti kaikissa oppiaineissa ja oppilaitoksen toiminnoissa.

Liian suuret vaatimukset ja liialliseksi koettu työmäärä aiheuttavat stressiä, psykosomaattista oireilua ja heikentävät opiskelumotivaatiota. Lukiolaisista noin joka neljäs kokee, että opettajat odottavat heiltä liikaa koulussa. Opiskeluun liittyvää työmäärää pidetään yleisesti liian suurena. Tytöistä 54 prosenttia ja pojista 40 prosenttia kokee työmäärän liian suureksi melko usein tai jatkuvasti. 11 prosenttia lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista on koulu-uupuneita. (Kouluterveyskysely 2008/2009.) Opetussuunnitelmien sisältöjen keventäminen tukee todennäköisesti lukiolaisten hyvinvointia vähentämällä ylikuormituksen tunnetta ja vahvistamalla samalla oman elämänhallinnan tunnetta.

Opiskelijahuolto

Opiskelijahuoltotyö tulee lukiossa nähdä sekä koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin tukemisena että yksilöllisen tuen tarjoamisena. Oppilashuollon tehtäväkenttään kuuluvat myös yhteisöllisyyden rakentaminen ja opiskelijoiden osallisuuden tukeminen. Lukion opiskelijahuoltoon on tärkeää luoda yhtenäiset strategiat ja toimintamallit valtakunnallisesti. Opetussuunnitelmien perusteiden valmistelu verkostomaisessa yhteistyössä eri tahojen kanssa tukee hyvinvoinnin näkökulmaa ja lisää moniammatillisen yhteistyön syntymistä.

Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa tulee vahvistaa heidän valmiuksia tukea nuoren psykososiaalista kehitystä ja hyvinvointiosaamista sekä valmiuksia toimia osana moniammatillista ja monialaista opiskelijahuoltotyötä.

Lukioikäiset ovat vielä tiiviisti perheen vaikutuspiirissä ja vanhempien tuki opiskelulle on tärkeää. Vastaavasti perheen vaikeudet voivat vaikuttaa vahvasti nuoren opiskelukykyyn. Oppilaitoksen ja perheen yhteistyön tulee olla tiivistä ja myös siihen tulee luoda yhtenäisiä rakenteita ja toimintamalleja.

Oppimisympäristöt

Opiskeluyhteisöt vaikuttavat merkittävästi nuorten hyvinvointiin elämänvaiheessa, jolloin kehitys ja kasvu on voimakasta. Lukiokoulutus tulisi järjestää siten, että se tekee nuorelle mahdolliseksi pysyvän opiskelijatoveripiirin, pysyvät suhteet opettajiin ja kooltaan sopivan opetusryhmän. Opiskeluyhteisöissä nuoret oppivat yhteisöjen toimintatapoja, esimerkiksi vuorovaikutustaitoja ja muiden huomioimista. On tärkeää, että opiskeluyhteisön hyvinvointia kehitetään lukioissa suunnitelmallisesti ja toimintaa arvioiden. Nuorten tulee saada olla mukana kehittämässä turvallista ja terveellistä opiskeluympäristöä ja laatimassa toimintasuunnitelmia esimerkiksi oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Voimavarojen suuntaaminen koulurakennusten kuntoon on perusteltua, sillä lukiolaisista 40 prosenttia kokee puutteita koulun fyysisissä työoloissa (Kouluterveyskysely 2008/2009). Valtioneuvoston asetuksessa 380/2009 oppilaitoksia veloitetaan monialaisena yhteistyönä tarkistamaan opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus joka kolmas vuosi.

Riikka Puusniekka
Tutkija, THL

Marke Hietanen-Peltola
Kouluterveydenhuollon ylilääkäri, THL

www.thl.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto
anna.mikander@minedu.fi

Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä

Lukiokoulutuksen kehittämiseen keskustelutilaisuus 19.5.2010 Säätytalolla

Yleistä

Lukiokoulutuksen tehtäväksiannossa on opinto-ohjaus ollut keskeisellä sijalla. Osittain tämä johtuu opinto-ohjauksen puutteellisista resursseista sekä tulevista ohjauksen haasteista. Tämä näkyi myös keskustelutilaisuudessa, jossa lähes kaikissa puheenvuoroissa korostettiin opinto-ohjauksen lisäämistä ja kehittämistä.

Päättäjät ministereitä myöten ovat korostaneet opinto-ohjauksen merkitystä. Opiskelijajärjestöt ovat yhdessä vaatineet myös ohjauksen lisäämistä. Ne ovat luovuttaneet asiaa koskevan selvityksensä ministeriölle. Opinto-ohjaajat ovat luovuttaneet oman selvityksensä opinto-ohjauksen tilasta ja resurssien puutteista. Myös ylioppilastutkinto-lautakunta on vaatinut opinto-ohjauksen lisäämistä yo-tutkinnon suorittamisen osalta.

Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmässä ei ole opinto-ohjaajana toimivaa koulutuksen saanutta asiantuntijaa. Tämä näkyy työryhmän kirjoittamassa luonnoksessa, joka yleisluonteinen kohdissa, jotka koskevat suoranaisesti opinto-ohjausta sekä asiakohtia, jotka liittyvät opinto-ohjaukseen.

Opinto-ohjauksen käsitteen epäselvyys näkyi myös kokouksessa esitetyissä puheenvuoroissa. Lukion opinto-ohjauksen tavoitteita ja sisältöjä tai ydintehtäviä ei tunneta. Niihin sekoitettiin tutor-toiminta, aineenopettajan tai ryhmänohjaajan tehtäviä, jopa vanhempien osallistumista. Opinto-ohjaajan vastuuta ja tehtävää moniammatillisen yhteistyön, korkeakoulujen ja työelämän yhteistyön koordinoijana ja toteuttajana ei ymmärretty.

Opinto-ohjauksen työryhmän asettaminen

Suomen opinto-ohjaajat esittää, että perustetaan opinto-ohjauksen työryhmä, joka määrittelisi mitä ohjauksella ja opinto-ohjauksella lukiossa tarkoitetaan ja selkiyttäisi ohjauksen työnjakoa. Ryhmä valmistelisi ehdotukset kehittämistyöryhmälle koskien opinto-ohjauksen kehittämistä, tavoitteita, sisältöjä ja menetelmiä sekä sekä resursseja. Ryhmässä tulisi olla jäsenenä pätevä opinto-ohjaajan koulutuksen saanut opettaja, joka työskentelee opinto-ohjaajana.

Selvitys opinto-ohjauksen resursseista ja saatavuudesta lukioissa

Opinto-ohjauksen saatavuudessa ja resursseissa on suuret alueelliset ja kuntakohtaiset erot. Lain määräämä opiskelijan oikeus saada opinto-ohjausta ja henkilökohtaista ohjausta ei toteudu tasavertaisesti kaikissa lukioissa. Opinto-ohjaajan resurssit, ohjattavien määrät (voivat vaihdella 200-600 välillä ja tehtävät ja vastuut ovat samat), sekä tehtävät tulee selvittää työryhmän tai selvitysmiehen avulla. Tehtävään tulee saada vankka opinto-ohjauksen asiantuntemus, koska opinto-ohjauksen resurssointi on monimutkainen ja ohjauksen järjestelyt ovat kouluilla hyvinkin poikkeavat. Samoin tulee selvittää valtakunnallisten tuntijaon mukaisten kurssien ja henkilökohtaisen ohjauksen toteutuminen.

Opinto-ohjauksen asiantuntija opetushallintoon kehittämään kokonaisvaltaisesti ohjausta

Opetushallintoon tulee nimittää opinto-ohjaajakoulutuksen saanut opettaja, jolla on pitkä kokemus opinto-ohjaustyöstä yleissivistävässä koulutuksessa, kehittämään ja koordinoimaan ohjausta ja opinto-ohjausta. Ohjauksen resurssit ja toimivuus tulee taata kaikissa oppilaitoksissa, kaikille ikäluokille, kaikissa kunnissa. Alueellinen hallintojen rajat ylittävä ohjaustyön kehittäminen on aloitettava, jotta voidaan luoda kansallinen ohjaussuunnitelma.

Opinto-ohjauksen suunnitelmat koulussa ja kunnassa

Jokaisella koululla tulee olla ohjauksen suunnitelma, josta ilmenevät selkeästi opinto-ohjauksen ja muun ohjauksen tavoitteet, sisällöt, menetelmät ja resurssit sekä työnjako ja yhteistyö. Tarjottavat kurssit, TET ja koulutukseen tutustumiset sekä henkilökohtaisen ohjauksen tiedot tulee myös merkitä suunnitelmaan.

Opiskelijoiden suunnitelmat

Kaikkien lukiolaisten tulee laatia 1. suunnitelma lukio-opintojen suorittamisesta 2. suunnitelma ylioppilastutkinnon suorittamisesta 3 suunnitelma jatko-opinnoista sekä 4 työelämäraportti. Nämä tehdään opinto-ohjaajan kanssa vuorovaikutteisesti. Ne muuttuvat ja kehittyvät lukio-opintojen etenemisen mukaisesti ryhmäohjauksen ja henkilökohtaisen ohjauksen tukemina.

Lukion muu kehittäminen

Lukio tulee edelleenkin voida suorittaa 2-4 vuodessa. Opiskelumahdollisuuksia tulisi kehittää niin, että lukion suorittaminen edesauttaisi nopeampaa siirtymistä jatko-opintoihin.

Lukion valinnaisuutta tulee lisätä vähentämällä pakollisten kurssien määrää. Kaikkien kurssien liiallista muistitietoa turhaan kuormittavaa ainesta tulee tiivistää syventävän opiskelun lisäämiseksi

Ylioppilastutkinto tulee digitalisoida mahdollisimman nopealla aikataululla. Tieto- ja viestintäteknologian opetusta ja käyttöä tulee muutenkin lisätä, niin opetuksessa, opiskelijan oppimisen arvioinnissa kuin myös ylioppilastutkinnossa. Jos ylioppilastutkinnon painoarvoa lisätään korkeakouluvalinnoissa se edellyttää asiantuntevan opinto-ohjauksen lisäämistä sekä korkeakoulujen valintaperusteiden päättämistä pysyvämmiin pitemmällä aikavälillä.

Työelämään ja yrittämiseen tutustuttaminen tulee saada lukion opetussuunnitelmaan. Samoin tutustuminen jatko-opintopaikkoihin korkeakouluissa.

Lukion tulisi kehittää opetussuunnitelmaa ja opetusmenetelmiä sekä opetusteknologiaa niin, että se lähikouluna voisi ottaa vastaan myös erilaisia oppijoita erilaisin opiskeluvalmiuksin ja –tavoittein.

Lisätietoja:

Kari Hernetkoski

Puheenjohtaja

Suomen opinto-ohjaajat ry

puh 044 252 4464

mail kari.hernetkoski@kolumbus.fi

19.5.2010

Opetusministeriö/Lukiotyöryhmä
Ylitarkastaja Anna Mikander
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto lukiokoulutuksen kehittämistarpeista

Viite: Kutsu lukiokoulutuksen kehittämiseen liittyvään kuulemis- ja keskustelutilaisuuteen 19.5.2010

Yksityisen Opetusalan Liitto kiittää lukiotyöryhmää kutsusta kuulemis- ja keskustelutilaisuuteen. Esitämme seuraavassa tässä vaiheessa keskeisimmät näkemyksemme.

Syvempää osaamista pakollista ainesta vähentämällä ja koulujen erikoistumisella

Työryhmän alustavissa kannanotoissa on esitetty opiskelijan tekemien valinnanmahdollisuuksien lisäämistä joko vähentämällä pakollisten aineiden tai pakollisesti tarjottavien kurssien kokonaismäärää. Työryhmän perusajatus valinnaisuuden lisäämisestä on hyvin kannatettava.

Mielestämme opiskelijan valinnanmahdollisuuksia tulee lisätä pakollista ainesta vähentämällä. Sen lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee voida erikoistua tarjonnassaan nykyistä enemmän. Nämä toimenpiteet yhdessä tukisivat opiskelijan omia taipumuksia parhaiten. Opiskelijan osaaminen syvennyisi, mutta samalla malli olisi myös yhteiskunnan kannalta kustannustehokas ratkaisu lukiokoulutuksen tuottamiseen.

Koulutuksen järjestäjän aito toimivalta takaa valinnaisuuden toteutumisen

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla aito toimivalta, jotta lukiokoulutus voisi toimia opiskelijoiden monipuolisen ja syvällisen osaamisen saavuttamiseksi. **Koulutuksen järjestäjän päätettävissä tulee olla muun muassa koulutuksen mitoitus ja oman opetussuunnitelman hyväksyminen.**

Työryhmä ehdottaa, että määrällisestä mitoituksesta päätetään kunnissa tai alueilla. **Jatkotyöskentelyssään työryhmän tulee huomioida, että toinen koulutuksen järjestäjä ei päättää toisen koulutuksen järjestäjän asioista.**

Työryhmän ajatus koulumuotojen yhteistyön lisäämisestä ei ehkä kaikilta osin aukene. Mielestämme tulee olla yksilöllisiä mahdollisuuksia suorittaa lukio- ja ammatillinen koulutus samaan aikaan, mutta **lukiota on edelleen kehitettävä**

yleissivistävänä, ammatillisesta koulutuksesta selkeästi erillisenä yleissivistävänä koulutuksena.

Nykyinen rahoitusjärjestelmä turvaa opiskelijan vapaan hakeutumisoikeuden

Nykyinen rahoitusjärjestelmä turvaa opiskelijan vapaan hakeutumisoikeuden. Rahoitus maksetaan valtiolta suoraan koulutuksen järjestäjälle ilman mainittavaa hallinnollista työtä. Opiskelupaikkaan hakeutuminen tulee olla nimenomaan opiskelijan oma päätös. Valinnaisuutta lisättäessä tämä yksilöllisistä tarpeista lähtevä oikeus on entistä keskeisempi.

Lukion rahoitusta tulee kuitenkin myös kehittää. Koulutuksen järjestäjät tarvitsevat nykyistä laajemman mittariston kertomaan sekä oman työnsä onnistumisesta että sen kehittämiskohteista. **Tulisikin kehittää yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa lukiokoulutukseen soveltuva tuloksellisuusrahoitus.**

Työryhmä ei ole ottanut kantaa lukiokoulutuksen rahoituksen kehittämiseen eikä alustavien ehdotuksiansa kustannusvaikutuksiin eikä siihen, miten tai mistä useat ehdotetut asiat rahoitettaisiin. Työryhmä jatkaa asian pohtimista ja huomioi, että koulutuksen järjestäjän velvollisuuksien lisääminen, olivat ne kuinka perusteltuja tahansa, tarvitsevat vastaavanlaisen rahoituksen lisäyksen.

Yksityisen Opetusalan Liitto ry

Minna-Marika Lindström
elinkeinopoliittinen asiantuntija

19.5.2010

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

anna.mikander@minedu.fi

Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä

Lukiokoulutuksen kehittämiseen liittyvä kuulemis- ja keskustelutilaisuus 19.5.2010
Säätytalolla

Näkövammaisten Keskusliitto korostaa esteettömyyden merkitystä tieto- ja viestintäteknologiaan sekä rakennuksiin ja opetustiloihin liittyvissä kysymyksissä. Näkövammaisilla lukiolaisilla tulee olla yhtäläinen oikeus heitä hyödyttävään opinto-ohjaukseen. Opiskelussa tarvittavat palvelut ja tukitoimet tulee järjestää paikkakunnasta riippumatta. Lukio on tulevaisuudessakin voitava suorittaa neljässä vuodessa.

Yleistä

Näkövammaisten Keskusliitto ry on tutustunut lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmän keskustelujen pohjalta laadittuihin alustaviin näkemyksiin.

Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmän tehtävänä on valmistella toimenpide-ehdotuksia lukiokoulutuksen kehittämiseksi.

Näkövammaisten lukiolaisten määrästä ei ole mahdollista saada tarkkaa tietoa. Eräiden arvioiden pohjalta heitä olisi noin 30-40. Lukio on näkövammaiselle nuorelle hyvä jatko-opiskelupaikka peruskoulun jälkeen. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tarjoamat opiskelualat ovat näkövammaiselle varsin rajalliset, mutta lukion suoritettuaan hänellä on valittavana huomattavasti enemmän opiskelupaikkoja ja -aloja.

Lukiokoulutuksen rakenne, tavoitteet ja sisällöt

Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä ehdottaa, että lukion oppimäärä olisi jatkossakin laajuudeltaan kolmivuotinen, ja sen voisi suorittaa enintään neljässä vuodessa. Näkövammaisten Keskusliitto pitää ehdotusta hyvänä. On tärkeää, että lukion oppimäärän voi tarvittaessa suorittaa pidemmässä kuin kolmessa vuodessa. Näkövamma saattaa hidastaa opiskelua, jolloin neljäs vuosi on mahdollisuutena oleellisen tärkeä.

Opetussuunnitelma, pedagogiikka ja oppimisympäristöt

Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa on suositeltavaa käsitellä myös vammaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Näkövammaisten Keskusliitto muistuttaa työryhmää järjestöissä olevasta osaamisesta ja asiantuntemuksesta.

Työryhmä ehdottaa voimavarojen suuntaamista koulurakennusten kunnosta ja tilojen käyttöön liittyvistä vaatimuksista vastaamiseen. Näkövammaisten Keskusliitto edellyttää, että rakennuksiin ja opetustiloihin liittyvissä kysymyksissä huolehditaan esteettömyyden toteutumisesta. Esteettömyys tarkoittaa myös esim. valaistuksen riittävyttä ja häikäsemättömyyttä sekä selkeitä kylttejä.

Lukiokoulutuksen mitoitus ja saavutettavuus

On tärkeää, että lukiokoulutuksen alueellinen saavutettavuus turvataan. Opiskelumatkat eivät saisi tulevaisuudessa muodostua lukioverkon harvenemisen myötä kohtuuttoman pitkiksi eikä nuoren ainoana vaihtoehtona saisi olla muuttaminen toiselle paikkakunnalle, jos hän haluaa hakeutua lukioon.

Työryhmä esittää, että alueellisen opetustarjonnan rakentamista tulee tukea osana valtakunnallista oppimisympäristöjen kehittämistä. Tällöin kyseeseen tulisivat verkko- ja monimuoto-opetus. Näkövammaisten Keskusliitto vaatii, että verkko- ja monimuoto-opetusta suunniteltaessa ja toteutettaessa huolehditaan tieto- ja viestintäteknologian saavutettavuudesta, esteettömyydestä ja käytettävyydestä. Näkövammaisten lukiolaisten on voitava käyttää kyseisiä oppimisympäristöjä yhdenvertaisesti, joten ne on toteutettava esteettömästi.

Opiskelijoiden yksilölliset erityistarpeet ja tukitoimet

Näkövammaisten Keskusliiton mielestä on välttämätöntä, että näkövammaiset lukiolaiset saavat riittävästi opiskelijahuolto- ja muita erityisen tuen palveluja lukiosta tai paikkakunnasta riippumatta. Näkövammaisten lukiolaisten kohdalla tällaisia ovat mm. koetilanteiden erityisjärjestelyt ja sujuva yhteistyö henkilö-kohtaisen avustajan ja lukion välillä. Myös erilaisten opiskeluun liittyvien muiden tahojen järjestämien palvelujen ja tukitoimien toteutuminen tarkoituksenmukaisina ja riittävinä tulee turvata. Tällöin kyse on esim. kotikunnan sosiaalitoimen ja Kansaneläkelaitoksen järjestämistä palveluista ja tukitoimista.

Opinto-ohjaus

Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistiossa (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11) korostetaan tavoitteellisen opinto-ohjauksen ja urasuunnittelun tärkeyttä. Tämän työryhmän tapaan myös lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä ehdottaa, että jokainen lukio-opiskelija laatii jatko-opintoihin orientoivan

henkilökohtaisen jatko-opintosuunnitelman, joka sisällytetään henkilökohtaiseen suunnitelmaan opintojen etenemisestä.

Näkövammaisten Keskusliitto pitää hyvänä opinto-ohjauksen kehittämistä ja voimavarojen riittävyyden takaamista. Oikeus yksilölliseen opinto-ohjaukseen tulee kirjata lukiolakiin.

Lukioissa olevilla näkövammaisilla opiskelijoilla tulee olla yhtäläinen oikeus opinto-ohjaukseen ja systemaattiseen tukeen urakysymyksissä. Näkövammaisten Keskusliitto korostaa, että opinto-ohjaajilla on oltava riittävä tietämys näkövammaisuudesta ja sen vaikutuksesta opiskelupaikan ja –alan valintaan. Työnsä tukena opinto-ohjaajat ja koko kouluuyhteisö voivat käyttää mm. järjestöissä ja valtion erityiskouluissa olevaa asiantuntemusta.

Opiskelijan oppimisen arviointi

Työryhmä esittää, että lukiokoulutuksessa lisätään tieto- ja viestintäteknologian käyttöä opetuksessa, opiskelijan oppimisen arvioinnissa ja ylioppilastutkinnossa. Näkövammaisten Keskusliitto vaatii, että tieto- ja viestintäteknologian käytön lisäämisessä ja laajentamisessa huolehditaan käyttöön otettavan teknologian saavutettavuudesta, esteettömyydestä ja käytettävyydestä. Niiden toteutuminen on edellytys näkövammaisten lukiolaisten yhdenvertaisille mahdollisuuksille hyödyntää erilaisia opetus- ja oppimiskäytäntöjä. Tieto- ja viestintäteknologian esteettömyyteen liittyvää asiantuntemusta löytyy mm. Näkövammaisten Keskusliiton tiedonsaantipalveluista.

Mikäli ylioppilaskirjoituksia uudistetaan ja niissä otetaan käyttöön tieto- ja viestintäteknologiaa, näkövammaisten kokelaiden mahdollisuudet erityisjärjestelyjen käyttämiseen on turvattava. Ylioppilaskirjoituksissa tarvittavia erityisjärjestelyjä ovat mm. lisäaika, mahdollisuus apuvälineiden käyttöön ja tehtävien saaminen soveltuvassa muodossa.

Lisätietoja

Koulutuspoliittinen suunnittelija Sari Kokko, 050 401 5802, sari.kokko@nkl.fi

Mauno Lehtinen
Toimitusjohtaja

Merja Heikkonen
Järjestöjohtaja

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä

Kuulemistilaisuus 19.5.2010 Säätytalolla

Valtakunnallinen vammaisneuvosto lausuu vammaisten lukiolaisten asemasta seuraavaa:

Vammaisten ihmisten koulutuksen taso on edelleenkin keskimääräistä alhaisempi. Vammaiset nuoret hakeutuvat vammattomia ikäisiään harvemmin luki-oon tai ammatilliseen koulutukseen. Näin tie yliopistotason koulutukseen ja myös työelämään katkeaa.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto haluaa korostaa vammaisten oppilaiden tasavertaisia osallistumismahdollisuuksia läpi elämän kestäväan koulutukseen esiasteelta korkea-asteen koulutukseen. Tavoitteena on inklusio opetuksen kaikilla tasoilla. Tämän inklusioperiaatteen tulee olla mukana kaikkea opetusta järjestettäessä.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää hyvänä, että lukiolain 2 §:n mukaan lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämän aikana.

Vammaisten opiskelijoiden kohdalla näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lukio-opetukselta ja opiskelijayhteisöltä erilaisuuden tiedostamista ja hyväksymistä. Samoin se edellyttää erilaisten opiskelutarpeiden ja -menetelmien huomioimista.

Laissa todetaan myös, että lukion tulee olla nuorten lukiokoulutuksessa yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyö vammaisen nuoren vanhempien ja muiden tukipalveluiden tuottajien kanssa on erityisen merkittävää. Erityisen tärkeää on vaikuttaa apuvälineitä myöntäviin tahoihin mahdollisimman sopivien opiskeluvälineiden saamiseksi. (Tietokoneet, kommunikaation apuvälineet jne.) Samoin yhteys vammaisjärjestöjen asiantuntijoihin on tärkeää. He voivat olla koulun apuna monia asioita ratkaistaessa.

Lukioasetuksen 2 pykälässä tarkastellaan lukion kehittämistä opiskeluympäristönä.

Pykälässä korostetaan, että lukion tulee olla opiskelijoille psyykkisesti ja fyysisesti turvallinen, oppimisen ja osallistumisen mahdollistava avoin ja myönteinen opiskeluympäristö. Turvallisuus merkitsee vammaiselle opiskelijalle hyväksytyksi tulemisen lisäksi esteetöntä ja toimivaa fyysistä ympäristöä.

Hyväksytyksi tuleminen edellyttää opettajilta erilaisuuden tiedostamista ja tuntemista sekä asennekasvatuksellista vaikuttamista kouluyhteisössä. Fyysinen esteettömyys merkitsee sitä, että koulun kaikki tilat ovat vammaisen henkilön saavutettavissa - olipa hän sitten liikunta-, kommunikaatio- tai aistivammainen jne. (Luiskat, hissit, hyvä valaistus, induktiosilmukat jne.)

Myös opiskelumateriaali on tuotettava kullekin oppilaalle sopivassa muodossa. (pistekirjoituksella, isokirjoituksella jne.) Oppimateriaalin hinta ei saa vaikuttaa opiskelijoiden rekrytointiin tai kurssivalintoihin.

Lukion tulee tukea toiminnallaan vuorovaikutteisuutta sekä oppilaitoksen sisällä että yhteydenpidossa ympäristöön. Vammaisille on turvattava liikkumis- tai kommunikaatiovaikeuksista huolimatta tasavertaiset sosiaalisen kanssakäymisen edellytykset ja yhteydenpito oman koulun ulkopuolelle. Myös mahdollisuus eri kouluissa tapahtuvaan samanaikaiseen opiskeluun on turvattava. Opiskelijan itsenäistä toimintaa ja vastuullisuutta kouluyhteisössä on tuettava. Vamma ei vapauta vastuusta ja velvollisuuksista. On erityisen tärkeää, että vammaisia opiskelijoita saadaan mukaan oppilaskuntatyöskentelyyn.

Lukiossa tulee olla opiskelijoiden tukemiseksi toimiva opinto-ohjaus ja opiskelijahuolto. Opiskelijahuollossa painotetaan ennaltaehkäisevää työtä ja huolehditaan myös erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukemisesta. Opiskelijahuollosta vastaaville kouluviranomaisille tulee antaa riittävät valmiudet vammaisen oppilaan kohtaamiseen ja pulmatilanteissa auttamiseen. Opinto-ohjauksessa tulee myös lukio-opetuksen kyseessä ollen varmistua siitä, että ohjaajilla on riittävän laaja näkemys erilaisten oppilaiden opintojen ohjaamisesta. Opintojen ohjaajien tulee olla vammaisen oppilaan apuna erilaisia opintoihin liittyviä vammasta johtuvia käytännön ratkaisuja pohdittaessa. Myös opintojen ohjaamiseen liittyvissä asioissa yhteydenpito vammaisjärjestöihin on tärkeää. Vammaisten opiskelijoiden ohjaaminen yliopisto-opintoihin tai muuhun jatkokoulutukseen on turvattava.

Uusi kurssimuotoinen lukio on antanut vammaisille opiskelijoille uudenlaisia mahdollisuuksia yksilölliseen opintojen suunnitteluun, aikataulutukseen ja jakotukseen. Vammasta aiheutuva opintojen viivästyminen ei tällöin muodostu kohtuuttomaksi rasitteeksi yksittäiselle opiskelijalle.

Omaehtoinen kurssien valinta ja suunnittelu ovat antaneet opintoihin tarvittavaa väljyyttä ja järjestelyvaraa.

Aikuisille tarkoitettun lukio-opetuksen kehittäminen on myös tuonut vammaisille ihmisille tilaisuuden hankkia ylioppilas pohjainen koulutus myöhemmällä iällä silloin, kun siihen ei ole ollut tilaisuutta heti peruskoulun päätyttyä.

Äidinkielenä opetetaan lukiolain mukaan opiskelijan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä. Suomen perustuslaissa viittomakieli on kuitenkin hyväksytty yhdeksi Suomen viralliseksi kieleksi ja sen käyttäjillä on oikeus käyttää viittomia äidinkielenään. Siksi on tärkeää, että tulevaisuudessa huomioidaan mahdollisuus opettaa äidinkielenä myös viittomakieltä. Viittomakielen käyttö on muutoinkin turvattu tarpeen mukaan eri aineiden opetuksessa.

Lukion tuntijakopäätöksessä opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Pakollisten opintojen ja soveltavien ja syventävien opintojen määrällinen suhde on vammaisen opiskelijan näkökulmasta hyvä. Erityisesti soveltavia kursseja voidaan hyödyntää vammaisten oppilaiden opetuksessa silloin, kun vamman laatu niin edellyttää. Entistä suurempi valinnaisuus oppiaineissa luo vammaisille nuorille entistä tasavertaisemmat mahdollisuudet lukion suorittamiseen.

Nykyisin lukio-opetus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan lähiopetuksena tai etäopetuksena. Että opetus antaa vammaisille uudenlaisia mahdollisuuksia osallistua lukiotason opetukseen. Toisaalta on varmistuttava, ettei etäopetuksesta tule uutta syrjäyttävää mekanismia. Mahdollisuus etäopetukseen ei saa vähentää koulun halukkuutta toteuttaa fyysisesti, toiminnallisesti ja asenteellisesti esteetöntä kouluympäristöä. Etäopetuksen tulee perustua opiskelijan itsensä valintaan. Koulu, apuvälineiden ja tukipalveluiden maksajataho ei voi määrittellä opintojen suorittamispaikkaa.

Kaikissa Suomen kunnissa ei ole lukiota. Tästä johtuen myös lukio-opiskelijat joutuvat hankkimaan opiskelija-asuntoja tai paikan oppilasasuntolasta. Siksi on tärkeää, että oppilasasuntoloiden fyysiseen esteettömyyteen kiinnitetään riittävästi huomiota.

Erilaisissa tulevaisuuden hankkeissa ja kokeiluissa tulisi huomioida vammaisten opiskelijoiden opiskelutarpeet ja mahdollisuudet entistä paremmin.

Lopuksi

Vammaisten nuorten perusopetuksen jälkeinen koulutus on painottunut ammatilliseen koulutukseen. Mahdollisuudet opiskelun jatkamiseen lukiossa ja korkeakouluissa ovat toistaiseksi toteutuneet heikommin, vaikka niissä opiskelevien vammaisten nuorten määrä on kasvanut.

Toivottavaa olisi, että tulevaisuudessa voitaisiin parantaa lukio-opiskelussa tarvittavien avustaja- ja tukipalvelujen saatavuutta ja selkiyttää palvelujen tuottamisvastuita.

Velvoite YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Toivottavaa on myös, että edistettäisiin opiskelumahdollisuuksien yhdenvertaisuutta ja esteettömyyttä lukiokoulutuksessa valmistelemalla esteetöntä opiskelijavalintamenettelyä koskeva suositus ja opas.

Velvoite YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; PL 6 §, 16 §

Lisäksi opetuksen järjestäjän tulisi vaikuttaa siihen, että vammaiset lukiolaiset voivat päästä mukaan kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Velvoite YK:n yleissopimus art. 21, art. 24

Sari Loijas
Valtakunnallisen vammaisneuvoston pääsihteeri

Lukiokoulutuksen kehittämistarpeesta

Suorittamisen kulttuurista syvempään ymmärtämiseen

Suomalaista lukiokoulutusta tulee kehittää tiedollisten oppisisältöjen opettelusta ja suorittamisesta merkitysten ymmärtämisen ja eettisyyden suuntaan. Kehitystyön ensisijaisena lähtökohtana on luontevaa painottaa sivistyksen ja ihmisyyden näkökulmaa. Sivistyksen idean kannalta olennaista on sydämen sivistys. Sen mukaan sivistys on ennen muuta sisäinen asenne, tapa suhtautua maailmaan ja elämään.

Laajemmasta sivistysnäkökulmasta katsottuna olisi koulun kehitystyössä otettava vakavasti myös tahdon ja toiminnan alueen sekä tunteen alueen sivistys eli tunneäly ja sydämen sivistys. Taustalla voi nähdä antiikin Kreikan filosofiasta tutun tajunnan toimintojen klassisen kolmijaon ajatteluun (äly), tunteeseen ja tahtoon (mm. kyky tarttua asioihin). Lukion arvopohjaa on aika syventää antiikin filosofiasta periytyviin varsinaisiin arvoihin eli hyvyyteen, kauneuteen ja totuuteen.

Myös lukioikäinen tarvitsee tiedon lisäksi taidetta ja toimintaa. Erikoistuminen valinnaisuutta lisäämällä ei edesauta monipuolisen koko ihmistä kasvattavan sivistysajattelun toteutumista.

Vähentämällä opetussuunnitelman perusteiden tietosisältöjä korostavaa näkökulmaa saataisiin lukion ilmapiiriin nykyistä enemmän tilaa keskustelulle, kokonaisuuksien ymmärtämiselle ja sosiaalis-käytännöllisille prosesseille. Lukiossa olisi hyvä olla kiireetöntä aikaa ajattelulle, ihmettelulle, keskusteluille eettisistä arvoista ja esimerkiksi erilaisille sosiaalisia taitoja vahvistaville draamaopetuksen projekteille. Tehokkuusvaatimukset ja suorittaminen voivat tehdä tilaa tunnekasvatukselle sekä kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kasvatukselle. Tiedollisesta osaamisesta on siirrettävä painopistettä prosessien opiskeluun ja taidolliseen osaamiseen.

Kehittämistyöryhmän tavoite yhteisöllisyyttä tukevien toimintamuotojen kehittämisestä on tärkeä. On kehitettävä yhteisöllisyyttä tukevia rakenteita ja huomioitava esimerkiksi pitkäkestoisten ihmissuhteiden merkitys.

Opetussuunnitelmauudistuksessa tulee ottaa askel ihmisyyden suuntaan ja laajentaa koulutusajattelua sivistysajatteluksi.

Erityisen koulutustehtävän asema ja tarve

Erityisen koulutustehtävän lukiot lisäävät opiskelijoiden ja osin heidän vanhempiansa valinnanvapautta. Erityisen koulutustehtävän saaneilla lukioilla on myös tärkeä merkitys uusien pedagogisten mallien esiin tuomisessa.

Jarno Paalasmaa

Steinerkasvatuksen liiton puheenjohtaja

jarno.paalasmaa@steinerkoulu.fi

Lausunto OPM:n Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmälle pienten lukioiden näkökulmasta

Vain yksi toive: ylioppilastutkinnon alaisten kurssien lukumäärää vähennettävä 10 %.
Perustelu: koulutuksen alueellisen tasa-arvon palauttaminen.

Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta 14.11.2002/955 tuli kaikkiaan seitsemän kurssia lisää aikaisemmin voimassa olleeseen tuntijakoon. Kun edellisenä kesänä 2001 päätetyt kaksi terveystiedon syventävää kurssia otetaan huomioon, kokonaisuus aikaisempaan verrattuna oli peräti yhdeksän kurssia. Niistä kahdeksan on ylioppilastutkinnon alaisia.

Haja-asutusalueilla opiskelijoiden työpäivän pituutta rajoittavat yleisesti kuljetukset. Laajennetun kurssivalikoiman toteuttaminen on mm. tästä syystä käytännössä vaikeutunut ja siten **vähentänyt merkittävästi koulutuksellisen tasa-arvon edellytyksiä pitkien kulkuyhteyksien alueilla.**

Suomen Lähilukioidyhdistyksellä on 137 jäsenlukiota. Yhdistykseen otettavalla lukiolla saa olla korkeintaan 120 opiskelijaa, joten useampi kuin joka kolmas Suomen lukio on pieni alle 120 opiskelijan yksikkö.

Lukion oppisisältöä ei voida loputtomiin paisuttaa. On myös priorisoitava ja katsottava, mistä voidaan luopua. Tähänastisista opetusministereistä vain Olli-Pekka Heinonen on edustanut sitä näkökantaa, että samalla kun jotain lisätään, on myös jotain otettava pois. Valitettavasti hänen opetusministerikaudellaan ei ollut esillä tuntijakohankkeita.

Tuntijaon 2002 oppisisältöjen paisuminen on johtanut myös muihin ongelmiin:

- Tuntijaossa 2002 lisätyn kurssimäärän puristuksessa ns. harvinaisten vieraiden kielten valinnat ovat selvästi romahtaneet kautta maan.

- Jokaisesta tuntijaon 2002 kurssilisästä on tullut lukion ylläpitäjälle aikaisempaan verrattuna lisäkustannus, joka yhdessä ryhmäkokojen pienenemisen kanssa on merkinnyt oppilaskohtaisten kustannusten nousua.

- Tuntijaon 2002 syventävien kurssien lukumäärälisäyksen

Oppiaine tai aineryhmä	opiskelijalle pakolliset kurssit		syventävinä opintoina tarjottavien kurssien määrä		Kursssimäärän kasvu 1993 → 2002
	Tuntijako 1993	Tuntijako 2002	Tuntijako 1993	Tuntijako 2002	
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	6	2-	3-	+1
Kielet					
perusopetuksen vuosiluokilta 1-6 alkava kieli (A-kieli)	6	6	2-	2-	
perusopetuksen vuosiluokilta 7-9 alkava kieli (B-kieli)	5	5	2-	2-	
muut kielet			16-	16-	
Matematiikka					
lyhyt oppimäärä	6	6	2-	2-	
pitkä oppimäärä	10	10	3-	3-	
Ympäristö ja luonnontieteet					
Biologia	2	2	2-	3-	+1
Maantiede	2	2	2-	2-	
Fysiikka	1	1	7-	7-	
Kemia	1	1	3-	4-	+1
Uskonto/elämänkatsomustieto	3	3	2-	2-	
Filosofia	1	1	2-	3-	+1
Psykologia	-	1	5-	4-	
Historia	5	4	3-	2-	+2
Yhteiskuntaoppi	-	2	-	2-	
Taito- ja taideaineet					
Liikunta	2	2	3-	3-	
Musiikki	1-2	1-2	3-	3-	
Kuva- ja taide	1-2	1-2	3-	3-	
Terveystieto	1	1	2-	2-	+2
Opinto-ohjaus	1	1	-	1-	
Pakolliset kurssit	45-49	47-51			
Syventävät kurssit vähintään	10	10			+1
Soveltavat kurssit					
Yhteensä vähintään	75	75			

Vuoden 2002 tuntijaon yhteydessä yo-tutkinnon alaisten kurssien lukumäärä kasvoi kahdeksalla kurssilla.

Terveystieto tuli mukaan kesällä 2001
Opinto-ohjaus ei ole yo-tutkintoaine

johdosta niitä valinneet ovat pirstoutuneet aikaisempaa pienempiin opiskelijaryhmiin, jolloin muitakin kuin ns. harvinaisten kielten kursseja on muutenkin opiskelijaikäluokkien pienentyessä ollut vaikeampi toteuttaa.

- Pienten lukioden yhteistoimintamahdollisuus muiden oppilaitosten kanssa on kaventunut, koska entistä täydemmästä omasta työjärjestyksestä tarvittavaa yhteistä aikaa on ollut vaikeampi löytää.

- Suomen koulujen suuri toimintavapaus ja itsenäisyys on varmastikin ollut eräs merkittävä tekijä koululaitoksemme menestyksen takana. Luovuus ja omaleimaisuuden toteuttaminen kärsivät kiireen puristuksessa.

Näiden epäkohtien korjaamiseksi on tulevassa uudessa lukion tuntijaossa yo-tutkinnon alaisia valtakunnallisesti tarjottavia kursseja vähennettävä lukumääräisesti noin 10 %.

Muilta osin lukiot saavat ja voivat luonnollisesti tarjota niin paljon kursseja kuin haluavat. Vähentämistavoite koskee vain yo-tutkinnon alaisuudessa olevia kursseja – olivat ne sitten pakollisia tai syventäviä.

Muutos toteutuu luontevimmin samalla, kun oppiaineiden kurssisisältöjä kussakin aineessa muutenkin kokonaisuutena tarkistetaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

SUOMEN YRITTÄJIEN LAUSUNTO LUKIOKOULUTUKSEN KEHITTÄMISTYÖRYHMÄN ALUSTAVAAN KANNANOTTOESITYKSEEN 10.5.2010

Koulutuspoliittiseksi tavoitteeksi on asetettu, että koko ikäluokka suorittaisi vähintään toisen asteen koulutuksena lukio- tai ammatillisen peruskoulutuksen. Tämä tavoite haastaa perusasteen ja lukiokoulutuksen nivelvaiheen sekä lukiokoulutuksen kyvyn kouluttaa aiempaa monimuotoisempaa opiskelijajoukkoa.

Lukiokoulutuksen kehittämisen rinnalla perusasteen opetuksen laatuun tulee kiinnittää huomiota, jotta nuorilla olisi toisen asteen koulutukseen riittävät valmiudet. Tärkeää on myös, että peruskoulun lisäopetusta on riittävästi tarjolla, jotta riittävät toisen asteen koulutuksen valmiudet saavutetaan.

Koulutuksen tasa-arvon ja saatavuuden vuoksi lukioverkoston tulee olla riittävän kattava. Tarvittaessa tulee lisätä sekä koulutuksellista että hallinnollista yhteistyötä ammatillisen toisen asteen koulutuksen kanssa. Myös riittävän laaja ja tasa-arvoinen kurssitarjonta edellyttää verkko- ja monimuotoperusteisen opetuksen voimakasta kehittämistä.

Lukiokoulutuksen kurssimuotoisuuden, opiskelijoiden osaamistason vaihtelun, jatko-opinto-ohjauksen vaativuuden sekä maahanmuuttajaopiskelijoiden määrän lisääntymisen vuoksi lukiokoulutuksen opinto-ohjauksen tarve kasvaa tuntuvasti. Jotta voidaan varmistaa koulutuksen sujuvuus ja nopea siirtyminen jatko-opintoihin, tarvitaan lukioissa huomattavasti nykyistä enemmän resursseja opinto-ohjaukseen. Myös moniammatilliseen yhteistyöhön ja oppilashuoltoon tulee kiinnittää huomiota.

Vaikka lukiokoulutus säilyy oppiainepohjaisena ja kurssimuotoisena, tulee kokonaisvaltaista oppimista kehittää. Oppimista eheyttävien aihekokonaisuuksien roolia tuleekin lisätä. Myös ylioppilaskokeessa tulee lisätä sellaisia kysymyksiä, joissa mitataan soveltavaa, oppiaineet ylittävää, kokonaisvaltaista ja ongelmanratkaisuun perustuvaa osaamista.

Ylioppilastutkinnon roolia aiotaan lisätä korkea-asteen opintoihin valinnassa. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa ”kolmivuotiseen yliopiston pääsykokeeseen”, vaan lukiokoulutuksen yleissivistävän perustan rinnalla tulee kehittää myös sen yhteiskunnassa toimimisen valmiuksia kehittävää luonnetta. Tällöin on tärkeää lisätä lukion vuorovaikutusta toimintaympäristönsä, esimerkiksi elinkeinoelämän kanssa.

Erityistehtävän saaneiden lukioiden rooli on tärkeä eri alojen erityislahjakkaiden koulutuksessa. Yrittäjyyteen nuorille tulisi tarjota mahdollisuus laajoihin yrittäjyyspainotteisiin opintoihin. Tästä syystä tulisikin joillekin lukioille tai lukioverkostolle antaa yrittäjyyspainotteisuuteen perustuva erityistehtävä. Nämä lukiot tuottaisivat pedagogisia malleja koko lukioverkoston käyttöön. Tämä loisi vahvempaa pohjaa myös korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden kehittämiseksi.

Helsingissä 18.5.2010

Veli-Matti Lamppu
koulutusasioiden päällikkö

Tulevaisuuskasvatus - keskustelunaloite seminaariin 19.5..txt
Lähetäjä: Kuusi Osmo [osmo.kuusi@vatt.fi]
Lähetetty: 12. toukokuuta 2010 16:53
Vastaanottaja: Mikander Anna
Aihe: Tulevaisuuskasvatus - keskustelunaloite seminaariin 19.5.

Valinnainen Tulevaisuuskasvatuksen kurssi

Lukiokoulutuksen yksi ongelma on pirstaleisuus. Se ei tarjoa kovin hyviä eväitä maailman ja Suomen tulevan kehityksen olennaisuuksien hahmotteluun. Seuraava ehdotus lähtee siitä, että missään tapauksessa ei pidä enää lisätä lukio-opetuksessa omaksuttavan tiedon painolastia. Huomio pitäisi keskittää sellaisen aineiston välittämiseen, joka auttaa hahmottamaan kokonaisuuksia ja kaikkein tärkeimpiä tulevan kehityksen tekijöitä.

Vierailin lukiokoulutuksen sisältöä valmisteleivassa työryhmässä kansleri Ilkka Niiniluodon kanssa 13.5.2009. Kävimme tulevaisuudessa tarvittavasta kokonaisuuksien hallintaan liittyvästä systeemisestä osaamisesta tässä yhteydessä kiinnostavan keskustelun. Sen lopputulos oli, että tulisi harkita erityistä lukiokurssia tulevaisuuskasvatuksen nimellä, missä tavoiteltaisiin tulevaisuussuuntautunutta kokonaisvaltaista elämänhallintaa parantavaa maailman kehityksen systeemikuvausta. Tämän kuvauksen aineksia voisi hakea seuraavista suunnista:

- Luonnontieteen/teknologian olennaisuuksien ymmärrys, lähtökohtina tieteenfilosofia ja keskeisten uusien teknologioiden avaamat mahdollisuudet
- Kulttuuriset olennaisuudet, historiallinen kehitys
- Globaalin talousjärjestyksen ja sen säätelyn ymmärtäminen ja sen yhteys ympäristökysymyksiin
- Ajan hallinta, mitä tulevaisuudesta voi tietää ja voiko sitä hallita

Käytännössä kyseessä voisi olla valinnainen kurssi, jota varten tehtäisiin erityinen oppikirja. Voisin itsekkin olla kiinnostunut osallistumaan sen tekemiseen. Tärkeää olisi löytää kirjalle/tulevaisuuden mahdollisuuksien pohdinnalle joku kokoava filosofis-normatiivinen johtoajatus. Sellainen voisi olla esimerkiksi ajatus + summapeleistä, jota vuorineuvos Gustav v. Herten

(2007) on kiintoisasti kehitellyt yleiseksi normatiiviseksi kriteeriksi kirjassaan Demokratian haaste. Taloustieteessä paljon käytetty tätä lähelle tuleva normatiivinen kriteeri on vapaamatkustajuuden (free rider) välttäminen.

Tämä kriteeri on ollut erityisen keskeinen mm. ympäristötaloustieteessä. Omissa filosofisissa mietinnöissäni olen päätenyt konsistenssin eli kaduttavan toiminnan välttämisen nostamiseen tulevaisuussuuntautuneen toiminnan yleispäteväksi kriteeriksi.

Osmo Kuusi

Tulevaisuudentutkimuksen ja innovaatiotutkimuksen dosentti, VATT Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan pysyvä asiantuntija

Lähettäjä: Alanko-Kahiluoto Outi [Outi.Alanko-Kahiluoto@eduskunta.fi]

Lähetetty: 17. toukokuuta 2010 12:13

Vastaanottaja: Mikander Anna

Aihe: lukiokoulutuksen kehittämistarpeet
lukiokoulutuksen kehittämistarpeet:

- riittävä opinto-ohjaus
- riittävä oppilashuolto, etenkin mielenterveysresurssien vahvistaminen
- riittävän pienet opetusryhmät myös lukiokoulutuksessa olennainen asia
- pääsykoe lukion jälkeisissä opinnoissa säilytettävä
- yleissivistävyys turvattava
- lukio-oppikirjojen korkeat maksut ongelma monille perheille - ratkaisua tähän haettava
- mahdollisuus nelivuotiseen lukioon säilytettävä

Outi Alanko-Kahiluoto

Kansanedustaja, kaupunginvaltuutettu (Vihr.)

050-5121727

outi.alanko-kahiluoto@eduskunta.fi

www.outialanko.fi

LUKIOKOULUTUKSEN KEHITTÄMISESTÄ
Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmälle
Opetusministeriö

Lukiokoulutuksen yleiset tavoitteet

Avaintaidoksi tulisi lisätä yhteistyötaitot. Lukion arjessa se näkyisi mm. seuraavasti

- yhteisöllisyyttä tukevia tapoja organisoida opetus
- yhteisöllisyyttä tukevat, sosiaalistavat työtavat
- yhdessä oppiminen (projektit)
- yhteiset kokemukset ja elämykset

Lukion keskeisiä tavoitteita opiskelijan näkökulmasta ovat **itsetuntemus ja elämäntaitot**.

Itsetuntemuksen vahvistuminen edellyttää mm. seuraavaa

- omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen,
- itsearviointin lisääminen, oppijat ovat liiaksi ulkoistaneet arvioinnin opettajille
- ilman reflektiota ei ole oppimista, esim. portfolio-työskentely ja projektioppiminen
- reflektioon tarvitaan aikaa ja väljyyttä sisältöihin, liiallinen kiire on sille haitaksi
- Itsensä tunteminen oppijana, omien oppimistapojen ja -tyylien löytäminen, kokemuksia erilaisista oppimistavoista, mm. TVT, itsenäinen opiskelu, etäopiskelu/verkko-opiskelu

Elämäntaitoihin kuuluu mm.

- ajanhallintataidot
- säännöllisten elämäntapojen omaksuminen
- omasta fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta kunnosta huolehtiminen

Itsetuntemus ja elämäntaitot tuovat onnistumisen edellytykset työryhmän hyvälle ehdotukselle jokaisen opiskelijan henkilökohtaisen jatko-opintosuunnitelman laatimisesta.

Kokonaisuuksien hallinta

Oppiaineiden välistä yhteistyötä on välttämätöntä lisätä. Nykyisen opetussuunnitelman aihekokonaisuudet ovat hyvä lähtökohta. Jokaisen lukiolaisen opetusohjelmaan tulisi kuulua pakollisena osana eri oppiaineita yhdistävä projektityö, sisältäen mahdollisuuden sen toteuttamiseen myös esim. yhteisöllisissä, kansainvälisissä tai taiteellisissa projekteissa. Projektin tulisi kuulua lukiotutkinnon suorittamiseen. Sen laajuus voisi olla 2 - 6 kurssia. Opiskelijoiden tulisi voida hyödyntää projektityötään myös jatko-opintopaikkaa hakiessaan samaan tapaan kuin nyt lukiodiplomeita.

Ainakin osassa lukion opetusta, oppiaineet tulisi yhdistää kokonaisuuksiksi, joiden sisällä on mahdollista koulu-, kurssi- ja opiskelijakohtaisesti suunnata painopistettä eri oppiaineiden välillä.

Koulumuotojen yhteistyö ja työelämäosaaminen

Koulumuotojen yhteistyötä ja työelämäyhteyksiä tulee lisätä. Lukiokoulutuksen järjestämistapaa tulee kehittää niin, että se mahdollistaa yhteistyön joustavasti korkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Myös toisen asteen oppilaitosten tasavertainen yhteistyö on tärkeää. Työelämäyhteistyön on oltava itsestään selvä osa lukion toimintakulttuuria. Lukion opiskelijoiden tutkintoon voisi projekteina kuulua myös eri laitoksissa auttaminen tai yhteiset hankkeet näiden kanssa, esim. päiväkodeissa ja vanhusten laitoksissa. Työelämäyhteistyö yhdessä koulumuotojen yhteistyön kanssa tukee kunkin opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista.

Kaikkien opettajien ohjauksen osaamisen lisääminen

Lukion kaikkien opettajien ohjaustaitoja tulisi parantaa. Ryhmänohjaustaitoja on vahvistettava. Aineenopettajien tulee nykyistä enemmän antaa ohjausta oppimaan oppimistaidoissa. Tähän saadaan aikaa karsimalla kurssien sisältöjä. Opinto-ohjaajien työn painopisteen tulisi olla jatko-opinnoissa, työelämäosaamisessa ja henkilökohtaisessa ohjauksessa. Jokaisella opiskelijalla tulisi olla oikeus saada henkilökohtaista ohjausta. Ryhmänohjaajien ja aineenopettajien tulee lisätä osaamistaan lukion opintosuunnitelmien laatimisessa ja seuraamisessa.

Tieto- ja viestintätekniikka

On välttämätöntä lisätä tieto- ja viestintätekniikan käyttöä osana kaikkea lukion opetusta. Ylioppilaskirjoitukset ohjaavat voimakkaasti lukioiden toimintaa. Kun ylioppilaskirjoituksissa edellytetään tieto- ja viestintätekniikan hallitsemista osana yleissivistystä, myös lukiot muuttavat opetustapojaan. Tavoitteena tulee olla, että jokaisella opiskelijalla on oma henkilökohtainen kannettava tietokone. Kun suuri osa opetusmateriaalista on verkossa, oppikirjoja ei tarvita yhtä paljon kuin nykyään. Henkilökohtaisen tietokoneen hankkiminen ei siten lisää opiskelijan kustannuksia nykyisestä.

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön ottaminen ylioppilastutkinnossa edellyttää uudenlaista tiedonkäsitystä nykyistä enemmän tiedon käsittelyn ja kriittisen ajattelun/valinnan, ymmärtämisen suuntaan. Ei ole mitään mieltä käyttää tietokoneita ylioppilaskirjoituksissa lyijykynän jatkeina tai kirjoituskoneina. Jos lukiokoulutuksen tavoitteena on tieto- ja viestintätekniikan hallitseminen, on ylioppilaskirjoitusten tehtäväksiantoja muutettava. TVT:n hallitsemiseen kuuluu myös verkon käytön salliminen. Luontevimmin TVT:n käyttö ylioppilaskirjoituksissa alkaa äidinkielen ja kirjallisuuden kokeesta. Mikäli projektityöstä saadaan osa lukiotutkintoa, tulisi arvioida niiden käyttämistä tehtäväksiantojen lähtökohtana ylioppilaskirjoituksissa.

Kansainvälistymisen haasteet

Lukiokoulutustyöryhmä ei ole alustavissa näkemyksissään ottanut mitään kantaa kansainvälistymisen vaikutuksiin eikä niihin valmiuksiin, mitä lukiokoulutuksen tulisi luoda kansainvälistymiselle. Ellei tällaisena pidetä maahanmuuttajaopiskelijoiden tukitoimenpiteitä, jotka ovat hyviä ja oikeansuuntaisia.

E erityisiä haasteita on mm.

- Laajan kieliohjelman varmistaminen. Nykyinen suuntaus harvinaisten kielten opiskelun vähenemisestä on estettävä. Laajan kieliohjelman varmistaminen on tärkeä lukion vetovoimatekijä.
- Kieliohjelmaa on laajennettava mm. niin, että ylioppilaskirjoituksissa on mahdollista suorittaa kiinan kielen tutkinto.
- Kansainväliset oppimisympäristöt ovat luonteva osa lukion toimintaa. Lukion opiskelijoiden tulisi voida suorittaa lukiotutkinnon osia kansainvälisissä projekteissa, mm. tutkintoon kuuluva projekti.
- Opiskelijavaihdon tulisi kuulua myös lukion toimintaan. Lukion opiskelijoille tulee tarjota mahdollisuuksia

lyhyisiin oleskeluihin ja projekteihin ulkomailla vaihdossa ilman, että ne pidentävät opiskelijan opintoaika (vrt. uusi Comenius-ohjelman opiskelijavaihto-ohjelma).

Lahjakkaiden opetus

Nykyinen tuntijaon sirpaleisuus on vienyt lahjakkailta mahdollisuuksia syventää osaamistaan lahjakuusalueellaan. Aktiivinen yhteistyö korkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen kanssa edistää lahjakkaiden opetusta, samoin kansainvälinen vaihto. Myös tuntijaon laaja valinnaisuus tukee lahjakkaita opiskelijoita. Eri aloilla lahjakkaiden opiskelijoiden hyvät opetusjärjestelyt voivat olla lukiokoulutuksen erityisosaamista ja lukion vetovoimatekijä.

Erityisopetus

Lukiossa tarvitaan erityisopetusta. Vaikka opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma, hän voi suorittaa ylioppilastutkinnon ja jatkaa opintoja korkeakoulussa.

Opettajuuden muutos, uusi pedagoginen lähestymistapa

Lukiokoulutuksen kehittäminen tuo suuria haasteita opettajien osaamiselle. Näitä haasteita ovat mm.

- laaja-alainen opettajuus (ei vain oman oppiaineen opettaja vaan kokonaisvastuu opiskelijan valmentamisesta) ja opettajien yhteistyö
- erilaisen oppijan opettaminen
- erilaisen oppijan tunnistaminen
- opiskelijan ohjaamiseen valmiuksien saavuttamiseen (opiskelijan itsearvioinnin valmiuksien kehittäminen, vastuu opiskelijan jatko-opintosuunnitelmasta ei vain opinto-ohjaajilla, ryhmänohjaajan taidot, oppimaan oppimistaitojen opettaminen, vuorovaikutustaidot)
- oppiaineiden välinen yhteistyö, eri oppiaineita integroiva opetus
- projektin ohjaaminen (integroivat projektit osaksi opettajienkoulutusta)
- prosessin arviointi, prosessin hallinta
- työelämäyhteistyö / työelämätaidot (opettajaTET:it osaksi opettajien täydennyskoulutusta)
- kansainvälinen vaihto osaksi opettajuutta

Lukion opetus kannattaa tulevaisuudessakin säilyttää kurssimuotoisena. Sen sijaan kaikkea opetusta ei ole tarkoituksenmukaista järjestää täysin luokattomasti. Tietyt lukiotutkinnon osat voisivat olla vuosikurssitasoisia, esim. jotkut integroivat projektit tai aihekokonaisuudet. Osa lukion kursseista voidaan järjestää hajauttamalla tai tiiviimpinä jaksoina kuin nykyään yleensä on tapana.

Opinto-ohjaukseen ja opiskelijahuoltoon resursseja

Opinto-ohjauksella on merkittävä rooli. Koko koulu yhteisön ohjauksen osaamista tulisi lisätä.

- Opinto-ohjauksen kehittäminen ei toteudu vain lisäämällä opinto-ohjaajia ja muuta tukihenkilöstöä
- Opinto-ohjaajien työn painopiste tulisi suunnalta yhä enemmän jatko-opiskeluun, työelämään ja henkilökohtaiseen ohjaukseen.

- Aineopettajien/ryhmänohjaajien tulisi ottaa nykyistä enemmän vastuuta lukio-opinnoissa ohjaamisesta Lukiossa tarvitaan opiskelijahuoltoa, joka lukiossa tulee olla moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä.

Ylioppilastutkinnon painoarvo korkeakouluvalinnoissa

Selkeä yhteys näyttäisi olevan vain matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa (matematiikka, fysiikka, kemia). Opintosuuntakohtaisesti ylioppilastutkinnon mittaavuus kannattaa kuitenkin avoimesti arvioida.